

การศึกษาวิธีการเผยแพร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระสงฆ์ ในจังหวัด

อุบลราชธานี ยโสธร และ นครพนม

The Study of method for Propagation of Sufficiency Economy Philosophy
by A Buddhist Monk in Ubonratchathani ,Yasothon and NakornPanom
provinces

พระใบฎีกาสุภรณ์ ตปสีโล *

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษา พฤติกรรมการจัดกิจกรรม หรือโครงการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร และนครพนม ๒) เพื่อจัดทำฐานข้อมูลของวัดที่ดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยจำแนกเป็นระดับเข้าข่าย เข้าใจ และเข้าถึง และ ๓) เสนอแนวทางหรือมาตรการที่จะยกระดับวัดที่อยู่ระดับไม่เข้าข่ายให้มาอยู่ในระดับเข้าข่าย ยกระดับจากเข้าข่ายให้เป็นเข้าใจ และยกระดับที่เข้าใจให้สู่ระดับเข้าถึง โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม พระสงฆ์ จำนวน ๓๐ รูป และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รวบรวมข้อมูลโดยสอบถามพระสงฆ์ ๒,๗๙๒ วัด และใช้แบบประเมินเพื่อวัดระดับเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มตัวอย่างวัดในจังหวัดอุบลราชธานีจำนวน ๔๐ วัดโดย มีขอบเขตในการวิจัย คือ พฤติกรรมการจัดกิจกรรมหรือโครงการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร และนครพนมวิเคราะห์เพื่อจัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของวัดทั้งหมดในทั้งสามจังหวัด จัดทำเป็นฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาเชื่อมโยง เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่และวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางหรือมาตรการในการยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของวัดในพื้นที่สามจังหวัดดังกล่าว

ผลการวิจัยพบว่า

๑. บทบาทพระสงฆ์กับการเผยแพร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การเผยแพร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจนั้น พระสงฆ์ควรมีบทบาทส่งเสริมให้ครอบครัวนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างจริงจัง รวมทั้ง

* อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน วิทยาเขตอุบลราชธานี

บทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านจิตใจ เผยแผ่คุณธรรมจริยธรรม เทศนา และเป็นแบบอย่างที่ดี มีการสอนศีลธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา การนำหลักธรรมมากระตุ้นเตือนให้พุทธศาสนิกชนในชุมชนรู้จักแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการร่วมกับชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืน จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังเยาวชนให้รู้จักใช้ชีวิตแบบพอเพียงพึ่งพาตนเองได้ การเผยแผ่หลักธรรมผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ จัดภูมิทัศน์ของวัดให้เป็นที่พักผ่อนเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นแหล่งรวมนักปราชญ์ท้องถิ่น และศิลปินพื้นบ้าน

๒.ผลการทดลองใช้แบบประเมินระดับเศรษฐกิจพอเพียงจากกลุ่มตัวอย่างวัดในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๔๐ วัด พบว่า อยู่ในระดับไม่เข้าข่ายจำนวน ๑๓ วัด ระดับเข้าข่าย ๑๕ วัด ระดับเข้าใจ ๑๑ วัด และอยู่ในระดับเข้าถึง ๑ วัด

๓.มาตรการที่จะยกระดับวัดที่อยู่ระดับไม่เข้าข่ายให้อยู่ในระดับเข้าข่าย ยกกระดับจากเข้าข่ายให้เป็นเข้าใจ และยกระดับที่เข้าใจให้สู่ระดับเข้าถึง

การขับเคลื่อนแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีวิธีการตามขั้นตอนดังนี้

๓.๑ส่งเสริมให้ความรู้ ทำความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้พระสงฆ์

๓.๒การศึกษาและสร้างรูปแบบการพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงแก่พระสงฆ์ในแต่ละจังหวัด

๓.๓คณะสงฆ์มีหน่วยงานที่ร่วมมือกับองค์กรต่างๆ เพื่อช่วยเหลือในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละภาคของประเทศไทย

๓.๔ร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วเพื่ออบรมให้ความรู้พระสงฆ์ให้เป็นพระวิทยากรวางรูปแบบการทำงานร่วมกันให้เป็นระบบโดยให้ความรู้พระสงฆ์และประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักเข้าข่าย เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาสร้างความรู้รักสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคม

คำสำคัญ: พระสงฆ์ , การเผยแผ่, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

The objective of this research were to ;1) study the behavior, activities or projects along the sufficiency economy philosophy of the Buddhist monk in Ubonratchathani , Yasothon and NakornPanom provinces , 2) create a database of temples where enforce the sufficiency economy philosophy divided by in scope understand, 3) access level and proposed solution or measuring to enhance the temple level where did not in scope level to be in scope level. Enhance in scope

level to understand level and enhance understand level to access level by using the methodology of mixed method research that consists of qualitative research which compiled the data with the 30 Buddhist monks focusing group and quantitative research methods which compiled the data with interview monks 2,792 temples and used evaluation form to measure the sufficiency economy level with the 40 sample temples in Ubonratchathani province. The scope of the research is the behavior, activities or projects along the sufficiency economy philosophy of the Buddhist monk in Ubonratchathani ,Yasothon and NakornPanom provinces and analysis to grade level of sufficiency economic in all three provinces. Provide a database to publish the relevant authorities to connect with.To be a source of learning and enhance the sufficiency economy of the community and the involved agencies in that area and analysis to propose a solution to enhance the sufficiency economy of temples in the three provinces.

The results showed that

1. The role of the Buddhist monk to the published the sufficiency economy philosophy. Most of Buddhist monk have opinions that the published the sufficiency economy philosophy, Buddhist monk role should encourage families to use the sufficiency economy philosophy seriously. Including the role of the Buddhist monk in the spiritual leadership, disseminate morality, edification and to be a good role model. Have moral and ethics in academy. Bringing principles to encourage Buddhists in the community to know sufficiency economy philosophy and join with the community to develop a sustainable economy. Provide various activities to cultivate youth how to become self-reliance and self-sufficient life. Propagation of principles through various media such as television, radio, Internet, etc. Provide temple landscape for the rest. Learn the principles of Buddhism. To be a source of local philosopher and folk art

2. The result of trial evaluation form of the sufficiency economy level from the samples of 40 temples in Ubonratchathani province found that 13 temples were not in the scope, 15 temples in scope level, 11 temples understand level and one temple access level.

3. Measures to enhance the temple level which is not considered to be in the scope to be in scope level. Enhance from in scope level to understand level and enhance understand level to access level.

Driven the Sufficiency Economy philosophy has steps below.

3.1 Promote knowledge; make understanding about the sufficiency economy philosophy to Buddhist monk.

3.2 Education and create a temple development model to be a source of learning and understand the sufficiency economy philosophy of Buddhist monk in each province.

3.3 Ministry has organizations assist in driving sufficiency economy philosophy in each region of the country.

3.4 Participate with organizations to train monk to be the trainer, provide framework together as a system to educate the monks and people in local base on in scope, understand and access and development, create love feeling and unity in social

Keywords: Buddhist monk, publishing, sufficiency economy philosophy.

๑.บทนำ

ในสังคมไทย พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันหลักของชาติ คือ สถาบันพระพุทธศาสนา ซึ่งได้รับการยอมรับและศรัทธาจากประชาชนคนไทยมาโดยตลอด ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน หากมองย้อนกลับไปในอดีตจะพบว่าชาวบ้าน เมื่อประสบปัญหาหรือเกิดความทุกข์ร้อนใด ไม่ว่าจะเป็นทางกายหรือทางจิตใจ ก็จะไปวัดพบพระสงฆ์ เพื่อขอคำปรึกษาและระบายความทุกข์ ซึ่งหน้าที่บาทของพระสงฆ์สามารถช่วยเหลือชาวบ้านได้แทบทุกอย่าง ดังนั้น วัดและพระสงฆ์ในอดีต จึงมีบทบาทมาก พระสงฆ์เป็นทั้งครูสอนหนังสือ อบรมศีลธรรม ศิลปะ วิชาชีพ รักษาชาวบ้านที่เจ็บป่วยไม่สบาย ประนีประนอมความให้กับชาวบ้านที่เกิดกรณีพิพาทกัน สงเคราะห์คนชราและเด็กกำพร้าที่ไม่มีใครเลี้ยงดู นอกจากนั้นยังทำหน้าที่เป็นนักวิชาการเกษตร ที่คอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์และฝึกวิชาชีพต่าง ๆ ให้กับชาวบ้าน^๑ แต่ในปัจจุบันพระสงฆ์ถูกจัดบทบาทไม่สามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนดังเช่นเมื่อก่อน

^๑สำนักนายกรัฐมนตรี, รายงานผลการเสวนาบทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐.

จึงมีความจำเป็นที่จะต้องฟื้นฟูบทบาทพระสงฆ์เพื่อให้สังคมได้รับการพัฒนาทางด้านวัตถุควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านจิตใจเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มาถึงในเร็ววันนี้

แนวทางสำคัญที่จะช่วยให้ทั้งวัดและพระสงฆ์สามารถก้าวต่อไปข้างหน้าได้อย่างเข้มแข็ง คือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยไว้ในฐานะที่เป็นเสมือนเข็มทิศของการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นทางหนึ่งของการบริหารและการพัฒนาของสังคมในระยะยาวที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสมดุลในกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนในที่สุด ตลอดจนมีภูมิคุ้มกันสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในโลกของทุนนิยม ซึ่งมีลักษณะที่มุ่งหวังแต่ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ นิยมที่จะแสวงหาความร่ำรวยจากการลงทุนและการบริโภค ซึ่งเป็นด้านที่อันตรายของระบบทุนนิยม ฉะนั้นจึงเกิดสภาวะของการแข่งขันรุนแรงมาก ประชาชนถูกกระตุ้นให้เกิดการบริโภคอยู่ตลอดเวลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระราชทานเกษตรทฤษฎีใหม่แก่ประชาชนไทยในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรรายย่อยของประเทศ หลังจากภาวะเศรษฐกิจในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ พระองค์ได้พระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งได้พระราชทานคำอธิบายต่อมาในภายหลัง โดยมีความหมายในแนวทางนี้

นั่นคือเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตสำหรับปสกนิกรชาวไทยทุกระดับในสังคม น้อมนำสู่แนวทางพุทธธรรมเน้นการเดินทางสายกลาง ที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสมดุลอย่างยั่งยืน เน้นการปฏิบัติเพื่อการสร้างความสามารถในการพึ่งตนเอง แต่ไม่ต้องเคร่งครัดถึงกับจะต้องพึ่งตนเองได้ทั้งหมดแม้เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ ไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่ แต่เศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำด้วยเหตุผลนี้เศรษฐกิจพอเพียง จึงได้ถูกกำหนดเป็นวาระสำคัญของชาติในระดับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาในท้องถิ่น เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะวัดให้ได้มีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ด้านอุดมการณ์ การรวมกลุ่ม การผลิต การแปรรูป การตลาด การลงทุน การอนุรักษ์ วัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมจากสิ่งที่ไม่คุ้นเคยในชุมชน นำมาสู่การสร้างวัฒนธรรมแห่งความพอเพียงให้สามารถเกิดขึ้นได้ในชุมชน วัดจึงมีความสำคัญเนื่องจากเป็นหน่วยกิจกรรมทางศาสนาที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นจึงมีวัดเข้ามามีบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับพระสงฆ์ผู้มีบทบาทในสังคมแต่ละท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่แนวความคิดด้านเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากในปัจจุบันถึงแม้จะมีการศึกษาวิจัยในการนำเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อไปประยุกต์ใช้ในส่วนต่างๆ ของสังคม แต่ยังไม่มีการศึกษาโดยเฉพาะในสถาบันสงฆ์ ซึ่งถือว่าเป็นกลจักรสำคัญในฐานะเป็นสถาบันหลักที่ประชาชนให้ความเชื่อถือ การวิจัยบทบาทการเผยแพร่ ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของพระสงฆ์ในจังหวัด

อุบลราชธานี ยโสธร และ นครพนม จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่เป็นการศึกษาถึงแนวทางที่ถูกต้อง ทราบถึงแนวคิดของผู้นำทางศาสนาในส่วนภูมิภาค อันจะนำไปสู่การดำเนินตามแนวพระราชดำริ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ พระศาสนาต่อไป

๒.วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษา พฤติกรรม การจัดกิจกรรม หรือโครงการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร และนครพนม

๒.๒ เพื่อสร้างแบบสอบถามทดลองใช้กับวัดกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยจำแนกเป็นระดับเข้าข่าย เข้าใจ และเข้าถึง

๒.๓ เสนอแนวทางหรือมาตรการที่จะยกระดับวัดที่อยู่ระดับไม่เข้าข่ายให้มาอยู่ในระดับเข้าข่าย ยกกระดับจากเข้าข่ายให้เป็นเข้าใจ และยกระดับที่เข้าใจให้สู่ระดับเข้าถึง

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบกับการสนทนากลุ่ม (Focusgroup)

๔.ผลการวิจัย

๔.๑ ความคิดเห็นของพระสงฆ์จากการตอบแบบสอบถาม พระสงฆ์เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุป ประเด็นต่าง ๆ ออกเป็น ๔ประเด็น ดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ ข้อมูลพระสงฆ์และความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของวัด/พระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร และนครพนม

ในการสำรวจข้อมูลทั่วไปของพระสงฆ์จังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร และนครพนม สรุป ได้ดังนี้
วัดในจังหวัดอุบลราชธานีส่วนใหญ่สังกัดมหานิกายส่วนนุทธการศึกษานักธรรมของเจ้าอาวาสในจังหวัดอุบลราชธานีในภาพรวม ส่วนใหญ่จบการศึกษานักธรรมเอก ไม่มีผู้จบการศึกษาหลักสูตรพระอภิธรรม ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามลำดับ

การศึกษาของพระภิกษุในจังหวัดอุบลราชธานีในภาพรวมพบว่า มีุณินักธรรมชั้นโท จำนวนมากที่สุดส่วนใหญ่นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนสามเณรในจังหวัดอุบลราชธานีพบว่าวุฒิประโยค ๑ - ๒ จำนวนมากที่สุด การศึกษาสายสามัญ พบว่าส่วนใหญ่นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วัดในจังหวัดยโสธร ส่วนใหญ่สังกัดมหานิกาย ส่วนวุฒิการศึกษาเจ้าอาวาสเมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ระหว่าง ๔๐- ๖๐ ปี ส่วนใหญ่ มีพรรษา ๒๐ - ๓๐ พรรษา ด้านการศึกษาของเจ้าอาวาสพบว่า ส่วนใหญ่จบนักธรรมชั้นเอกจบ ไม่มีวุฒิการศึกษาพระอภิธรรม และด้านการศึกษาสายสามัญพบว่าจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มากที่สุด

การศึกษาของพระภิกษุในจังหวัดยโสธรพบว่าจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด สามเณรในจังหวัดยโสธร พบว่าสอบได้นักธรรมชั้นโทเป็นส่วนมาก ส่วนการศึกษาสายสามัญพบว่า สามเณรสอบได้ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มากที่สุด

วัดในจังหวัดนครพนมส่วนใหญ่สังกัดมหานิกายเจ้าอาวาสวัดในจังหวัดนครพนม มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๖๐ ปี และพรรษาระหว่าง ๑๑ - ๒๐ และมีวุฒินักธรรมชั้นโทจำนวนมากที่สุด

การศึกษาของพระภิกษุในจังหวัดนครพนมที่สอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอกมากที่สุด การศึกษาสายสามัญพระสงฆ์ในจังหวัดนครพนมมีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุดส่วนการศึกษาของสามเณรในจังหวัดนครพนมมีวุฒินักธรรมชั้นโท และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นส่วนใหญ่

กิจกรรมหลักของพระสงฆ์ ทั้ง ๓ จังหวัด เรียงตามอันดับแล้วพบว่า กิจกรรมที่พระสงฆ์ปฏิบัติมากที่สุด คือ สวดมนต์ - ทำวัตร - เข้าเียน ร้อยละ ๗๘.๙ รองลงมา กิจกรรมกวาดวิหาร ลานเจดีย์ ทำความสะอาด บริเวณวัด ร้อยละ ๗๑.๘ การศึกษาเล่าเรียน พระธรรมวินัย ร้อยละ ๗๐.๖ แสดงพระธรรมเทศนา สั่งสอนประชาชน ร้อยละ ๖๙.๖ และ การสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ธรรมศึกษา แก่เยาวชน นักเรียน บุคคลทั่วไป ร้อยละ ๖๒.๑ แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า บทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์ในการนำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น กลับมีพระสงฆ์นำไปใช้น้อยมาก เช่น การเทศนาหรือบรรยายธรรมที่ผู้ฟังเข้าใจง่าย ๆ และชัดเจน ร้อยละ ๕๗.๕ การดำเนินกิจกรรมโดยมีแผนการที่ชัดเจน ร้อยละ ๔๘.๔ การดำเนินการแบบเชิงรุก โดยเป็นแกนนำของเครือข่ายการเผยแพร่ด้วยวิธีที่หลากหลายและต่อเนื่อง ร้อยละ ๔๘.๔ การมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา กับชาวบ้าน และส่งเสริมกิจกรรมในชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ร้อยละ ๔๑.๕ การก่อสร้างถาวรวัตถุ มากเกินความจำเป็น ร้อยละ ๓๖.๘ การเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาและต้องได้รับการแก้ไข เพื่อให้พระสงฆ์เข้าใจในแนวทางปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ที่ถูกต้องต่อไป

ด้านความคิดเห็นเกี่ยวแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง พระสงฆ์ ในจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร และนครพนม ในภาพรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันมากนัก โดยเฉพาะด้านความรู้ความเข้าใจแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า พระสงฆ์ให้ความคิดเห็นว่า ทราบและเข้าใจแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มากกว่าร้อยละ ๗๕ ขึ้นไป แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า พระสงฆ์ในอุบลราชธานี ทราบและเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๘๘ ขณะที่ พระสงฆ์

ยโสธร ร้อยละ ๔๕.๖๗ และ พระสงฆ์นครพนม ร้อยละ ๒๙.๖๙ ทราบและเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นภาพสะท้อนว่าพระสงฆ์ในจังหวัดยโสธรมีคุณภาพจากมุมมองของเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าพระสงฆ์ในอุบลราชธานีและนครพนม

พระสงฆ์โดยส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า วัดยังมีบทบาทต่อสังคมไทยในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน มีพระสงฆ์หลายรูปได้พยายามรื้อฟื้น และแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำชาวบ้าน ในยุคที่ภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอยู่ในขั้นวิกฤต มีความพยายามมองปัญหาสังคมในปัจจุบันซึ่งมีความสลับซับซ้อนให้ชัดเจนขึ้น พยายามค้นหาแก่นพุทธธรรม เพื่อนำมาประยุกต์ให้เข้ากับกาลสมัย แล้วนำมาเป็นหลักในการการแก้ปัญหา พัฒนาวัดและความเป็นอยู่ของชาวบ้านและชุมชนให้ดีขึ้น แต่เนื่องจากสังคมชนบทในปัจจุบันชาวบ้านยากจน มีหนี้สิน ปลุกข้าวแต่ไม่มีข้าวกิน ปลุกพืชก็ขายไม่ได้ราคา บางส่วนหลงใหลในอบายมุข ไม่ใส่ใจในเรื่องสุขภาพอนามัยทั้งของตนเองและบุตรหลาน เด็ก ๆ ขาดการดูแลเอาใจใส่ สภาพเช่นนี้ พระสงฆ์ที่ร่วมสนทนา บางท่านพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมที่จะแก้ไขความยากจน ปัญหาหนี้สินและปัญหาสุขภาพอนามัยให้กับชาวบ้านตามโอกาสอำนวย

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาชุมชน

พระสงฆ์ได้แสดงความคิดเห็นในการประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาชุมชน ดังนี้ ควรเป็นผู้นำในการปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การแนะนำให้ความรู้แก่ญาติโยม ในการใช้ชีวิตแบบพอเพียง การอบรมศีลธรรม จริยธรรมแก่ชาวบ้าน และการใช้สถานที่วัดเป็นสถานที่อบรมวิชาชีพร่าง ๆ ให้กับชาวบ้าน การศึกษาหาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม และการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้กับชาวบ้าน ตามลำดับ ส่วนความคิดเห็นของพระสงฆ์ ด้านความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ “ความมีเหตุผล” พบว่า มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานไว้และในพุทธธรรมทั้งด้านความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ ด้านความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ “ความพอประมาณ” พบว่า พระสงฆ์อธิบายได้ค่อนข้างตรงกับความหมายที่ถูกต้องเพราะตอบตรงประเด็นและตอบน้อยข้อ ส่วนความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้ “การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว” พระสงฆ์อธิบายได้ค่อนข้างตรงกับความหมายที่ถูกต้องและคะแนนสูง ร้อยละ ๗๐ ขึ้นไป ด้านความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้ “เงื่อนไขด้านความรู้” พระสงฆ์อธิบายได้ค่อนข้างตรงกับความหมายที่ถูกต้องและคะแนนสูง ร้อยละ ๘๕ ขึ้นไป และด้านความเข้าใจ “เงื่อนไขด้านคุณธรรม” พบว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่ ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน ส่วนการประยุกต์ใช้ “เงื่อนไขด้านคุณธรรม” พระสงฆ์ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นค่อนข้างตรงกับแนวทางการนำไปใช้ที่ถูกต้อง

ด้านกิจกรรมที่วัดควรปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าคำตอบของพระสงฆ์ทั้ง ๓ จังหวัดสามารถแยกได้ ๒ ประเด็น คือ ประเด็นแรกได้แก่ คุณธรรมที่มีในตนเองก่อน

ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติตนตามแนวศีล ๕ การเป็นผู้มีสัจจะ มีความซื่อสัตย์ มีความรอบคอบ เป็นต้น ประเด็นที่สอง ได้แก่งกิจกรรม/บทบาทควรดำเนินการ ได้แก่ การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การติดต่อประสานงานหน่วยงานรัฐ และเอกชน เพื่อเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ชาวบ้าน การเป็นผู้นำชาวบ้านเพื่อพัฒนาชุมชน เป็นต้น ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าความคิดของพระสงฆ์ทั้ง ๓ จังหวัด อาจจะเน้นคุณธรรมที่มีในตนเองก่อนที่จะนำไปสู่ผู้อื่นเช่น ครอบครัวและชุมชน จึงทำให้คะแนนทั้งสองประเด็นนี้แตกต่างกันมาก นั่นเอง

การประเมินวัดที่ดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยจำแนกเป็นระดับเข้าข่าย เข้าใจ และเข้าถึง

การประเมินวัดกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๔๐ วัด โดยใช้แบบสอบถาม ครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านสาธารณูปการ และด้านการเผยแผ่ พบว่า จำนวนทั้งหมด ๓๔ ข้อ ผลการประเมินพบว่า วัดในจังหวัดอุบลราชธานีที่ได้รับการประเมิน วัดที่ดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ ระดับเข้าข่าย จำนวน ๑๕วัด ระดับเข้าใจ จำนวน ๑๑ วัดและ ระดับเข้าถึง จำนวน ๑ วัด

๔.๑.๒ ประเด็นการเสวนาการฟื้นฟูบทบาทพระสงฆ์

พระสงฆ์โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันไม่เหมือนเมื่อก่อน ในปัจจุบันบทบาทพระสงฆ์ลดน้อยลงไป เมื่อก่อนโรงเรียนอยู่ในวัด พระทำหน้าที่เป็นครูสอน แต่ในปัจจุบัน เมื่อโรงเรียนออกจากวัด ก็มีฆราวาสเป็นครูสอน พระสงฆ์จึงถูกลดบทบาทลงไปโดยปริยาย วัดก็เป็นเพียงช่วยแก้ปัญหาทางด้านจิตใจ หรือเป็นที่พึ่งทางใจ บทบาทพระสงฆ์เกี่ยวกับการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ทุกวันนี้ลดลงมาก เพราะส่วนมากมุ่งไปในทางปลูกเสก พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ จากสาเหตุต่างๆ ดังกล่าวจึงส่งผลให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคมปัจจุบัน ในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นว่าภาวะทางปัญญาของพระสงฆ์นั้นเสื่อมลง

๔.๑.๓ แนวคิดพระสงฆ์ที่มีต่อชาวบ้าน / ประชาชน

พระสงฆ์โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ แม้ตัวของพระสงฆ์บางครั้ง ก็วางตัวลำบาก รวมทั้งการแสดงบทบาทต่อสังคมเพราะท่าทีของชาวบ้านในสังคม / ชุมชน พอจะ แยกออกเป็นสามกลุ่ม คือ ๑) กลุ่มคอยคัดค้านหรือกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการที่พระสงฆ์ลงมาพัฒนา ร่วมกับชาวบ้าน ๒) กลุ่มให้การสนับสนุน ๓) กลุ่มที่วางตัวเป็นกลางต่อบทบาทพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ ช่วยเหลือสังคม

๔.๑.๔ การบูรณาการของพระสงฆ์ในการเผยแพร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีแนวความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการเผยแพร่แนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงดังนี้สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่พระสงฆ์ควรเข้าไปช่วยแก้ปัญหาได้ เช่น ช่วยรณรงค์เกี่ยวกับกิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา เพราะทุกวันนี้เหล้าเป็นตัวปัญหาในครอบครัวทำให้

บางครอบครัวแตกแยก เพราะฉะนั้นถ้าได้ครอบครัวจะมีความรักความอบอุ่น ปัญหาสังคมทั้งหลายก็จะไม่เกิดขึ้น อีกทั้งแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะมีหลักการตรงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว เช่น การรู้จักใช้ การรู้จักพอ การรู้จักวิเคราะห์ รู้จักประหยัดการใช้จ่าย การรู้จักสร้างคุณค่า ล้วนแล้วแต่สอดคล้องกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้นการที่พระสงฆ์นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสั่งสอนเยาวชนรวมทั้งประยุกต์หลักธรรม อบรมให้เยาวชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ใช้จ่ายอย่างประหยัด ก็จะสามารถส่งเสริมให้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของให้แพร่หลายได้

ส่วนการประยุกต์หลักธรรมเพื่อให้พระสงฆ์นำไปสั่งสอนชาวบ้าน คือหลักธรรมที่เหมาะสมกับอาชีพเกษตรกรรมสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างลงตัว ได้แก่หมวดสังคหะวัตรธรรม ๔ ซึ่งพระสงฆ์ให้ความเห็นว่า สามารถนำมาสั่งสอนประชาชน เช่น การนำหลักปิยวาจามาเป็นบรรทัดฐานในการทำงาน เพราะว่า คำพูดของคนเรา มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะต่อบุคคลใกล้ชิด บุคคลที่เรา ร่วมทำงานหรือบุคคลที่ติดต่อประสานงานด้วย หากพูดไม่ดีคงเป็นเรื่องยากที่งานนั้นจะสำเร็จ การแบ่งปัน (ทาน) เมื่อชาวบ้านมาเยี่ยมพระสงฆ์ก็ให้ต้นไม้ไปปลูก ไปทำพันธุ์ ครั้นพอชาวบ้านนำไปปลูก ได้ผล ชาวบ้านก็จะนำพืชผลเหล่านั้นมาถวายตอบแทน ส่วนการบำเพ็ญประโยชน์ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับชาวบ้าน คือสอนด้วยการทำตัวเป็นแบบอย่าง และให้อิโฆวาทบ้างเป็นครั้งคราว ซึ่งการปฏิบัติตามหลักสังคหะวัตร สามารถ ยึดเหนี่ยวจิตใจคนในหมู่บ้าน หรือชุมชน ให้มีความสามัคคี นอกจากหลักธรรมหมวดนี้แล้วยังมี หลักเบญจศีล กฎแห่งกรรม ความสันโดษ อิทธิบาท ๔ ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่มีประโยชน์อย่างยิ่ง ถ้าพระสงฆ์มีความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี

๕.สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิธีการเผยแผร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระสงฆ์ ในจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร และ นครพนมมีประเด็นสำคัญที่สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้ดังนี้ ดังนี้

๕.๑ วิธีการเผยแผร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระสงฆ์

พระสงฆ์จะมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอยู่แล้วในหลาย ๆ ด้านดังนี้

๕.๑.๑ บทบาทการพัฒนาด้านวัตถุ พระสงฆ์แม้จะไม่ใช่ผู้ “ประกอบการ” โดยตรง แต่เป็นผู้นำทางความคิด คอยให้คำแนะนำที่ถูกต้อง หรือเป็นผู้เชื่อมประสานงาน ให้กำลังใจ กระตุ้นให้ชาวบ้านกระทำกันเอง พระสงฆ์จะเป็นผู้สั่งสอนอบรมจิตใจให้แก่พุทธศาสนิกชน เป็นต้น

๕.๑.๒ บทบาททางด้านการพัฒนาสถานศึกษารูปแบบต่างๆ เช่น สำนักสงฆ์ โรงเรียนวัด โรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นต้น โครงการพัฒนาชนบทหลายๆ โครงการที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำหรือมีส่วนร่วม สามารถพัฒนาสิ่งสาธารณูปโภคได้ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม

๗.๑.๓ บทบาทผู้นำชาวบ้านพัฒนาชุมชนเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือวันสำคัญอื่นๆ เช่น วันแม่แห่งชาติ เป็นต้น

๕.๑.๔ บทบาทส่วนช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ประชาชนอยู่อย่างพอเพียงและมีสุขภาพแข็งแรง เป็นแกนนำในการรวมกลุ่มทำกิจกรรม เช่น การจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า การจัดตั้งสหกรณ์เพื่อขายผลผลิต การจัดตั้งกองทุนรวมประจำหมู่บ้าน การจัดตั้งธนาคารข้าว ธนาคารโคกระบือ เป็นต้น

๕.๑.๕ บทบาทการแสดงธรรมเทศนา ซึ่งพระสงฆ์จะเป็นผู้เสริมความรู้ และประสบการณ์ให้แก่ประชาชนที่ละน้อย กิจกรรมต่างๆ นอกจากนั้นพระสงฆ์ยังแสดงบทบาทผู้สงเคราะห์ ชุมชนที่ชาวบ้านมีปัญหาเดือดร้อนหรือทุกข์ยากในด้านต่างๆ การส่งเสริมให้มีการอบรมวิปัสสนากรรมฐานแก่พระภิกษุ สามเณร เยาวชนหรือประชาชนในชุมชนที่มีความสนใจ

๕.๑.๖ บทบาทการพัฒนาวัดให้เป็นหน่วยปฏิบัติในการเผยแผ่ศาสนาธรรมที่เข้มแข็ง จัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน รวมทั้งให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ด้านการพัฒนาศีลธรรม จริยธรรม ขนธรรมนิยมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

๕.๑.๗ บทบาทการเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ปลอดภัย เป็นศูนย์รวมที่สร้างคุณธรรมจริยธรรมและสามัคคีธรรมในท้องถิ่น สามารถชี้นำทิศทางการพัฒนาชุมชนในทางที่ชอบที่ควร รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจศาสนาธรรมและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

๕.๑.๘ บทบาทการเผยแผ่ให้ความรู้แก่คณะสงฆ์ด้วยกัน เช่น การให้การศึกษาในด้านด้านนักธรรม-บาลี ซึ่งในอดีตพระสงฆ์จะเน้นหนักในด้านการปฏิบัติธรรมมีความเคร่งครัด ศึกษาพระธรรมวินัยต่างๆ เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทในด้านการให้การศึกษาแก่ประชาชน ดังนั้นการมีความรู้ที่แตกฉานก็ย่อมเป็นสิ่งที่พระสงฆ์จะพึงปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง

๕.๑.๙ บทบาทการมีส่วนส่งเสริมด้านการเรียนรู้ แก่พระภิกษุ สามเณร และเยาวชนในชุมชน ในด้วยการมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรและเยาวชนที่เรียนดีมีความประพฤติเรียบร้อย แต่ขาดทุนทรัพย์

๕.๑.๑๐ บทบาทการส่งเสริมการศึกษานอกระบบ โดยพระภิกษุ สามเณร และชาวบ้านที่มีความสนใจ ในบทบาทการพัฒนาด้านการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เช่น การจัดบริเวณวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา การสนับสนุนให้สร้างศูนย์แสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนหรือท้องถิ่นขึ้น

๕.๑.๑๑ บทบาทการจัดตั้งกองทุนต่างๆ ขึ้นเพื่อประโยชน์แก่วัดและชุมชน พัฒนาให้วัดเป็นศูนย์กลางสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ในการช่วยพัฒนาชุมชน เช่น ลานกีฬา ศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติด ศูนย์พัฒนาจิต เป็นต้น

บทบาทที่เสนอมาข้างต้นเป็นเพียงบางส่วนของบทบาทพระสงฆ์ที่จะให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทช่วยพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านการส่งเสริมศีลธรรม ควรมีการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาบวชเรียน และการส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์ด้วยกันได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น มีการชักชวนให้ชาวบ้านในชุมชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมและพิธีต่างๆ ทางศาสนา มีการส่งเสริมหมู่คณะสงฆ์นั้น รวมทั้ง การเข้าศึกษาหาความรู้ตามแต่กำลังความสามารถของพระสงฆ์แต่ละรูป การเผยแพร่จริยธรรมให้กับประชาชนแล้ว แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ในปัจจุบันมีบทบาทในด้านการพัฒนาทั้งในด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป

๕.๒ มาตรการยกระดับบทบาทพระสงฆ์ในการเผยแพร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

พระสงฆ์ นอกจากทำหน้าที่ขัดเกลากิเลสของตนเอง และศึกษาไตรสิกขาแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เพื่อสังคมหรือชุมชนอีกด้วย เพราะชีวิตของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับชุมชนทั้งด้านการเป็นอยู่ และความช่วยเหลืออื่น ๆ ดังนั้น การดำเนินยกระดับของวัดตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากระดับไม่เข้าข่าย เป็นเข้าข่าย จากระดับเข้าข่ายเป็นเข้าใจ และจากระดับเข้าใจเป็นระดับเข้าถึง ผู้วิจัย เห็นว่าบทบาทของพระสงฆ์เป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล ตัวอย่างจะเห็นได้จากการศึกษาข้อมูลของวัดมงคลโกวิทาราม ถ้าเจ้าอาวาสมีความรู้ดีทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นที่เคารพของชาวบ้าน ก็จะสามารถแสดงบทบาทของตนเองในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรม สังคมสงเคราะห์ และเผยแผ่ศาสนาธรรม ทำให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในทุกด้าน ชาวบ้านจึงมีความคุ้นเคยและสนิทกับศาสนา พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตัวเองให้ทันสมัยและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางการพัฒนาพระสงฆ์ และวัด เพื่อแสดงให้เห็นว่าสังคมและชุมชนยังต้องการให้พระสงฆ์และวัดเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณและองค์ความรู้ทางด้านศาสนา

๖. ข้อเสนอแนะ

๖.๑ ควรจัดอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้พระสงฆ์ได้เข้าใจและสามารถเผยแพร่ได้ถูกต้องและสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๖.๒ ควรมีการศึกษาติดตามการดำเนินการโครงการของพระสงฆ์ ที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งศึกษาดูงานของพระสงฆ์ที่สนใจการจัดกิจกรรมด้านการเผยแพร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

๖.๓ ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแพร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางในการให้การศึกษาและฝึกอบรมพระสงฆ์ ได้ครบคลุมและตรงประเด็นมากขึ้น

๖.๔ ปัญหาที่สำคัญของพระสงฆ์ คือ พระสงฆ์ส่วนใหญ่มาจากพื้นฐานครอบครัวที่ยากจน ทำให้ไม่ได้รับการศึกษาเท่าที่ควร ส่งผลต่อความสามารถในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนต่าง ๆ จึงสมควรให้ความช่วยเหลือในการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถของพระสงฆ์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

๖.๕ การเผยแพร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระสงฆ์ อาจจะยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น

๖.๕.๑ พระสงฆ์ขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน และขาดการดำเนินการอย่างจริงจัง หรือท้อแท้หมดกำลังใจเมื่อไม่ได้รับการตอบสนองที่ดี

๖.๕.๒ ไม่มีการกำหนดเป็นนโยบายในการเผยแพร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของคณะสงฆ์ที่ชัดเจน

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา.๒๕๕๖.การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง: เศรษฐกิจและสังคม.

(พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๕๖).

ชัยวัฒน์ หน่อรัตน์ และคณะ. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม ผลจากเสวนาสหสาขาวิชาการระหว่างสถาบันแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ฟ้าอภัย, ๒๕๕๔.

ประเวศ วสี. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, ๒๕๕๓.

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันตภิกขุ) . หลักสำหรับแก้ปัญหาชีวิต ธรรมที่จะช่วยให้พ้น

ทุกข์.กรุงเทพฯ: ธรรมสภา, ม.ป.พ, ๒๕๔๖.

พุทธทาสภิกขุ .๒๕๕๐. รากฐานที่มั่นคง แห่งความเป็นมนุษย์ .กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา. ม.ป.ป.

อภิชัย พันธเสน.พัฒนาชนบทไทย : สมุทัยและมรรค. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา, ๒๕๔๙.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์ .วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๙.